

Motion

1977/78:989

av Rolf Hagel och Alf Lövenborg
om ändring i rättegångsbalkens regler om åtal mot ämbetsmän

När riksdagen den 2 maj 1974 utan föregående diskussion och enhälligt beslöt om ändring i rättegångsbalken (RB) i enlighet med propositionen 1974:35, anade de flesta ledamöterna knappast att lagen 1974:573 upphävde likheten inför lagen. En grundläggande rättighet och rättssäkerhetsgaranti – nämligen målsägandetalan mot gärningsmän med höga ämbeten – hade avskaffats.

Flertalet torde godtroget ha fallit offer för regeringens osanna försäkringar att lagen endast vore "en ändring av närmast redaktionell natur". En närmare undersökning och en rad rättsfall har däremot visat att ändringslagen i stället är en fullmakts- eller undantagslag. Den utgör den formella grunden för ett laglöst ämbetsmannavälde.

Riksåklagaren – och uteslutande han – har genom lagen tilldelats oinskränkta fullmakter att antingen åtala brottsliga ämbetsmän eller godkänna brottslig verksamhet såsom myndighetsutövning. Han blev sålunda ensamdomare för dessa ca 5 000 privilegierade medborgare i statliga nyckelpositioner.

När riksåklagaren anser brott mot enskilda som politiskt lämpligt, ursäktligt eller rent av önskvärt, är den enskilde medborgaren ett fredlöst byte för brottsligor som förfogar över statliga maktmedel och som begagnar ämbeten såsom sina operationsbaser. Medborgarna får inte längre söka skydd hos domstolar. Lagen har ett uppenbart fascistiskt grunddrag.

I samband med skatteaffären kring SAS-korten framkom att endast RÅ får inleda eller underlåta förundersökning mot ledamöter i frälset, som är misstänkta för tagande av mutor. Det tog honom påfallande lång tid, tills RÅ Holger Romander övergav sitt överseende.

Införandet av yrkesförbudet mot progressiva vetenskapsmän i Sverige möjliggjordes av undantagslagen 1974:573. Utan den hade rättsövergreppen mot oliktankande varit dömda att misslyckas: det visade sig att RÅ skyddade de ämbetsmän som, i syfte att förfölja oppositionella, tillämpat lagbrott. Den som drabbas av ett yrkesförbud genom brottsliga ämbetsmäns komplott får tack vare undantagslagen inte längre söka domstolars skydd mot sina gärningsmän (jfr det rikligt dokumenterade precedensfallet Helters i konstitutionsutskottets handlingar).

Medborgarna är numera skyddslösa mot allehanda övergrepp och brott, såsom misshandel, förtal, urkundsförfalskning osv., när brotten begåtts av höga ämbetsmän och när brotten kan ges skenet av myndighetsåtgärder. Ännu har inte alla ämbetsmän upptäckt sina privilegier för en laglös

maktutövning; ännu har RÅ inte utnyttjat sina diktatoriska fullmakter till fullo (bortsett från delaktigheten vid tillkomsten av yrkesförbud). Men med krisen skärps också klasskampen. Då kan RÅ frestas att rikta denna klasslags omfattande möjligheter i förtryckande syfte mot strejkande och protesterande arbetare.

Den svenska arbetarrörelsen har inte glömt Ådalen 1931.

Därför kräver vi ett återinförande av likheten inför lagen i form av en ändring i rättegångsbalken i enlighet med vårt lagförslag:

Nuvarande lydelse

Motionärernas förslag

7 kap.

4 §

Allmän åklagare vid underrätt och hovrätt är statsåklagare eller distriktsåklagare.

Riksåklagaren är dock allmän åklagare vid underrätt och hovrätt i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av

1. den som innehar eller uppehåller sådan ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst vid statlig myndighet eller annan tjänst som omfattas av 15 kap. 4 § lagen (1976:600) om offentlig anställning;

Stycket utgår.

2. ledamot av domstol eller central statlig förvaltningsmyndighet, som ej är anställd hos staten; eller

3. krigsman, som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.

Allmän åklagare vid högsta domstolen är riksåklagaren.

Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter riksåklagarens förordnande, föras av lägre åklagare.

Närmare bestämmelser om fördelningen av uppgifterna mellan åklagarna meddelas i de för dem gällande instruktionerna.

20 kap.

10 §

Vad i 8 och 9 §§ stadgats om rätt för målsäganden att väcka åtal eller över-

Nuvarande lydelse

taga eller i högre rätt fullfölja väckt åtal gäller icke i fråga om brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket.

Motionärernas förslag

Paragrafen utgår.

22 kap.

8 §

Talan om enskilt anspråk på grund av brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket, må ej väckas av målsäganden, med mindre åtal för brottet äger rum eller talan biträdades av någon som är behörig att besluta sådant åtal.

Målsägandens talan om enskilt anspråk på grund av brott, som avses i 3 kap. 3 §, må ej väckas, med mindre åtal för brottet äger rum. Talan får biträdas, övertagas eller i högre rätt fullföljas av behörig åklagare.

23 kap.

22 §

Förundersökning enligt detta kapitel är, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, för vilket icke svårare påföljd än böter är stadgad, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller är förundersökning erforderlig i mål om brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket, med mindre anledning förekommer till ådömande av annan påföljd än böter.

Förundersökning enligt detta kapitel är, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, för vilket icke svårare påföljd än böter är stadgad, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Förundersökning skall alltid äga rum i mål om brott, som berör enskildas intressen och brott som avses i 3 kap. 3 §.

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, må det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

Vi hemställer

att riksdagen beslutar att av regeringen begära i motionen föreslagna lagändringar.

Stockholm i januari 1978

ROLF HAGEL (apk)

ALF LÖVENBORG (apk)

